Gwasanaeth Cynghori Ariannol

Delio â diffyg yn eich morgais gwaddol

- Yr opsiynau sydd ar gael
- Pethau i'w hystyried
- Helpu chi i aros ar y trywydd cywir

Mae **Gwasanaeth Cynghori Ariannol** yn annibynnol. Sefydlwyd gan y llywodraeth i helpu pobl gwneud y mwyaf o'i arian trwy gynnig cyngor diduedd a di-dâl. Yn ogystal â chyngor ar morgeisi, rydyn ni'n cynnig gwybodaeth ar ystod eang o themâu ariannol eraill.

Ewch i'n gwefan heddiw am gyngor, awgrymiadau ac offer i'ch helpu gwneud penderfyniadau gwybodus ac i gynllunio ar gyfer dyfodol gwell.

moneyadviceservice.org.uk/cy

Cyngor di-duedd am ddim

ar-lein

dros y ffôn

Yma i'ch helpu

Mae'r canllaw yma yn addas i chi os ydych yn dibynnu ar bolisi gwaddol i ad-dalu'ch morgais a rydych chi wedi derbyn llythyr i'ch hysbysu bod gennych ddiffyg.

Mae llawer o bobl yn wynebu diffyg yn eu morgais gwaddol am nad yw eu polisïau gwaddol wedi cynhyrchu'r canlyniadau sydd angen. Wrth weithredu nawr byddwch yn arbed arian yn y pendraw.

Dilynwch y camau yn y canllaw hwn i gymryd rheolaeth o'ch sefyllfa.

Cynnwys

Y pethau cyntaf i'w wneud 2

Beth i'w wneud os ydych chi wedi derbyn llythyr i'ch hysbysu bod gennych ddiffyg 4

Ffyrdd o gau'r bwlch 5

Os yw'ch morgais yn dod i ben gyda diffyg 12

Os ydych chi ar fin ymddeol ac mae gennych ddiffyg 13

Cyn i chi benderfynu 14

Cysylltiadau defnyddiol 16

Mae gennych nifer o opsiynau wrth ddelio gyda neu atal diffyg yn eich morgais gwaddol – gweithredwch heddiw.

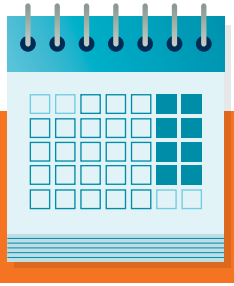

Y pethau cyntaf i'w wneud

Camau allweddol er mwyn cymryd rheolaeth

1 **Siaradwch â'ch benthyciwr**
Os gwyddoch chi eich bod yn anelu at ddiffyg, siaradwch â'ch benthyciwr. Gall fod sawl opsiwn ar agor i chi, ac mae'r rhain wedi'u hesbonio yn y canllaw hwn.

2 **Dyluniwch gynllun**
Os ydych chi'n dibynnu ar eich polisi gwaddol neu fuddsoddiadau eraill i ad-dalu eich morgais ac mae gennych ddiffyg, penderfynwch sut rydych chi'n mynd i ddelio â hyn – trwy newid i forgais ad-dalu, er enghraifft.

3 **Cyfrifwch gyllideb**
Bydd hyn yn eich helpu i weld faint yn ychwanegol, os o gwbl, y medrwch fforddio i'w roi bob mis tuag at eich diffyg.

Defnyddiwch ein **Cynllunydd cyllideb** ar-lein.
moneyadviceservice.org.uk/cy/tools/cynllunydd-cyllideb

4 **Gwiriwch os ydych chi ar y trywydd iawn**
Cadwch olwg rheolaidd ar unrhyw gynilion, buddsoddiadau neu gynlluniau pensiwn sydd gennych os ydych yn bwriadu defnyddio'r rhain i ad-dalu eich morgais. Mynnwch gyfriflen ddiweddar o leiaf unwaith y flwyddyn oddi wrth eich darparwr.

Cyngor ymarferol

Gweithredwch nawr! Hwya'n y byd yr oedwch, ucha'n y byd yw'r gost o wneud iawn am y diffyg.

I helpu rhoi eich cyllid yn ôl ar y trywydd iawn, defnyddiwch ein hoffer ar-lein megis ein **Cyfrifiannell morgais, Cyfrifiannell cynilion, Cynllunydd cyllideb** neu **Gwiriad iechyd ariannol**. Chwiliwch am yr offer yma yn **moneyadviceservice.org.uk/cy**

Siaradwch â chynghorydd ariannol cyn talu eich gwaddol neu rwystro unrhyw gynllun ariannol arall i leihau cyfalaf eich morgais – fel arall gallech golli allan yn ariannol.

Pwysig

Bydd rhaid i chi ad-dalu'r morgais i gyd erbyn diwedd tymor eich morgais. Os na allwch chi ad-dalu'ch morgais pan ddaw'n ddyledus byddwch mewn perygl o golli eich cartref.

Beth i'w wneud os ydych chi wedi derbyn llythyr i'ch hysbysu bod gennych ddiffyg

Morgeisi gwaddol

Mae gennych bolisi gwaddol ac rydych chi wedi derbyn llythyr yn eich hysbysu bod gennych ddiffyg – gelwir hefyd yn 'llythyron amcanestyniad'. Darllenwch y llythyr yn ofalus i weld os yw'ch cynllun yn debygol o dalu eich morgais yn llwyr.

Bydd y llythyron yma yn defnyddio system goleuadau traffig ac fe gânt eu marcio:

- **coch** os oes **perygl uchel** nad yw'r polisi ar y trywydd cywir
- **oren** os oes **perygl sylweddol** nad yw'r polisi ar y trywydd cywir
- **gwyrdd** os yw'r polisi **ar y trywydd cywir ar hyn o bryd** i ad-dalu'ch morgais.

Maen nhw hefyd yn eich hysbysu am:

- y swm o unrhyw ddiffyg a amcanestynnir
- yr opsiynau sydd ar gael i chi, a
- pha gamau pellach sydd angen i chi eu cymryd.

Mae polisïau gwaddol yn gysylltiedig â buddsoddiadau fel bondiau a chyfranddaliadau, sydd yn gallu amrywio mewn gwerth. Felly **bydd angen i chi wirio pob llythyr amcanestyniad**, hyd yn oed os yw'r polisi wedi cadw ar y trywydd iawn hyd yn hyn.

Sut mae diffygion morgeisi llog yn unig yn digwydd

Gyda morgais llog yn unig, rydych chi'n talu dim ond y llog ac nid y morgais ei hun (y swm y benthycoch chi - y cyfalaf). Bydd y mwyafrif o bobl wedi cymryd polisi gwaddol, pensiwn neu fuddsoddiad arall i dalu'r morgais ar ddiwedd y tymor.

Os nad yw'r buddsoddiadau a ddefnyddioch i ad-dalu eich morgais yn cynhyrchu'r canlyniadau sydd angen, mae'n bosibl y byddwch yn wynebu diffyg ar y swm sy'n ddyledus.

- Os oes gennych chi ddiffyg, bydd rhaid i chi ddod o hyd i'r arian ychwanegol i dalu cyfalaf eich morgais ar y dyddiad dyledus.
- Gwiriwch eich buddsoddiadau yn rheolaidd i wneud yn siŵr eu bod nhw ar darged.

Ffyrdd o gau'r bwlch

Os bydd angen i chi wneud i fyny am y diffyg neu os ydych chi am leihau'r perygl o ddiffyg, mae yna sawl dull fedrwch gymryd. Mae rhai yn cynnig mwy o sicrwydd nag eraill y byddwch yn gallu talu cyfalaf eich morgais.

Mae yna dri brif dull o wneud i fyny am y diffyg. Gallwch:

- wneud newidiadau i'ch morgais
- wneud newidiadau i'ch gwaddol neu gynllun ad-dalu arall
- gychwyn cynllun cynilo neu fuddsoddi newydd.

Gall eich benthyciwr ganiatáu i chi wneud y newidiadau yma ond mae angen i chi sicrhau eu bod nhw'n addas i chi. Mae'n syniad da i fynnu cyngor ariannol proffesiynol am unrhyw newidiadau rydych yn eu hystyried.

Ewch ymlaen i ddarllen am fanteision ac anfanteision bob un ac i ganfod pa un sy'n addas ar eich cyfer chi.

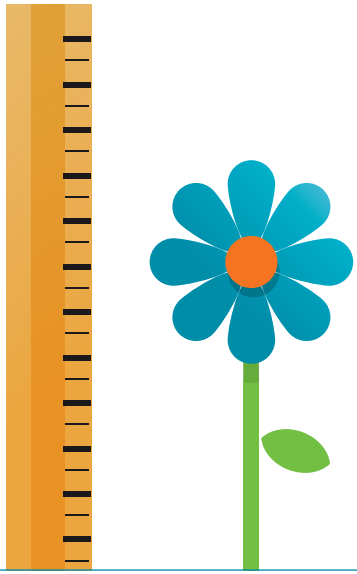

Newidiadau gallwch wneud i'ch morgais

Newid posib	Manteision, anfanteision a chwestiynau
Trawsnewidiwch y diffyg ag amcanestynnir yn forgais ad-daliad	✖ Bydd eich taliadau misol yn cynyddu ✔ Bydd y diffyg yn cael ei dalu erbyn diwedd y tymor os talwch ar amser ✔ Os mae'r diffyg yn tyfu gallwch drawsnewid mwy o'ch benthyciad yn forgais ad-daliad ✔ Dylai fod yn syml ac yn hawdd i'w drefnu ✔ Bydd rhaid i chi fynd trwy asesiad fforddiadwyedd y benthyciwr
Trawsnewidiwch eich morgais cyfan yn forgais ad-daliad	✔ Bydd eich morgais yn cael ei dalu yn llawn erbyn diwedd y tymor os talwch ar amser ✖ Os byddwch am dynnu'ch buddsoddiad gallwch fod ar eich colled yn ariannol ac mae'n bosibl y bydd rhaid i chi drefnu sicrwydd yswiriant arall ✖ Bydd eich taliadau misol yn cynyddu (yr hiraf yw'r cyfnod sy'n weddill ar eich morgais, y lleiaf yw'r cynnydd yn eich taliadau misol) ✔ Gallwch barhau i'w ddefnyddio i gynilo os fedrwch ei fforddio ac os yw'ch cynllun ar y trywydd iawn. Mae rhai cynhyrchion buddsoddiad yn cynnwys sicrwydd yswiriant defnyddiol
Gwnewch un cyfandaliad neu ordaliadau rheolaidd	✔ Bydd yn lleihau'r hyn sy'n ddyledus a'r hyn sydd angen i'ch cynllun buddsoddiad, cynilon neu bensiwn dalu ✔ Bydd, o bosib, yn rhatach na chynilo ar wahân i dalu'r diffyg yn y dyfodol ? Gofynnwch am ffioedd ad-daliad cynnar

Mae gwneud un o'r newidiadau yma i'ch morgais yn debygol o gynnig y dull sydd â'r lleiafrif o risg i wneud i fyny am y diffyg.

Atebion i'ch cwestiynau

Faint bydd rhaid i mi dalu yn fisol os newidiaf i forgais ad-daliad?
Fel enghraifft, bydd ad-daliad benthyciad ar forgais o £100,000 a chyfradd llog o 3.5% gyda 15 mlynedd yn weddill yn costio £712.88 y mis, yn amodol ar unrhyw ffioedd neu daliadau ychwanegol.

Defnyddiwch ein **Cyfrifiannell morgais** i gyfrifo faint bydd swm eich taliadau yn **moneyadviceservice.org.uk/cy/tools/cyfrifiannell-morgais**

Sut fedra i leihau'r taliadau misol?
Gall estyn tymor eich morgais ad-daliad gan bum mlynedd leihau eich taliadau misol. Bydd morgais o £100,000 gyda 20 mlynedd yn weddill ar log o 3.5% yn costio £579.96 y mis. Mae hyn yn £132.92 yn llai bob mis. Ond cofiwch y bydd yn costio mwy i chi dros gyfnod y morgais.

Beth yw'r effaith cyffredinol o estyn y tymor?
Y mantais yw y byddai'n cyfyngu'r cynnydd yn eich taliadau misol, ond mae'n golygu y bydd rhaid i chi dalu mwy ar hyd tymor eich morgais – £10,872 yn yr enghraifft hon.

Y manteision o ordalu eich morgais

Mae gordalu yn lleihau cost y llog yn y dyfodol a gall olygu y byddwch yn ddi-forgais tipyn yn gynt.

Ar forgais gwerth £100,000 ar 3.5% gyda 15 mlynedd yn weddill, bydd talu £60 yn ychwanegol bob mis yn lleihau'r llog wrth £3,068 ac mae'n golygu y byddwch yn gorffen ad-dalu 18 mis yn gynt.

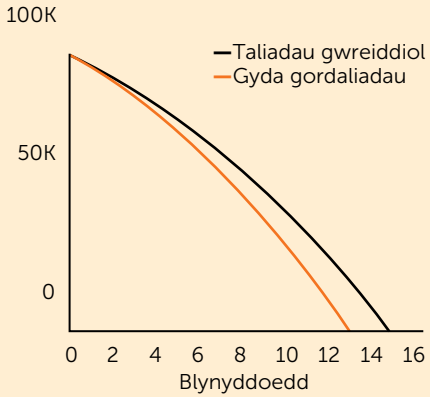

Mae'r ffigyrau sy'n cael eu crybwyll yn yr enghraifft hon, yn ogystal ag ar dudalennau 8 a 12, yn enghreifftiol yn unig.

Os dymunwch newid i forgais ad-daliad siaradwch â'ch benthyciwr. Gall y cynnydd yn y taliadau fod yn llai nag y meddylioch a gall eich benthyciwr awgrymu cynllun y gallai eich helpu.

Enghraifft o sut i wneud i fyny am y diffyg

Mae gan Helen, 48 oed, forgais llog yn unig gwerth £50,000 sydd wedi'i gysylltu i waddol. Mae ganddi saith mlynedd yn weddill ar ei morgais a'r cyfradd llog yw 5.95%.

Y broblem

Derbyniodd Helen **lythyr diffyg coch, risg uchel** o'i darparwr. Darganfuwyd y gall ei pholisi gwaddol dalu dim ond £40,000, diffyg o £10,000.

Yr ateb

I leihau'r perygl o fethu talu ei morgais yn llwyr, gofynnodd Helen i'w benthyciwr newid gwerth £10,000 o'i morgais i'r dull ad-daliad. Roedd rhaid iddi fynd trwy asesiad fforddiadwyedd i gael y morgais hwn, ond fe drefnwyd i ad-dalu'r diffyg dros y saith mlynedd nesaf.

Pan ddaw'r morgais llog yn unig i ben – dim ond £40,000 erbyn hyn – bydd Helen yn gallu'i dalu'n llwyr os bydd ei buddsoddiad yn cynhyrchu'r amcanestyniad o £40,000.

Y costau

Cynyddodd taliadau misol Helen o £247.92 y mis i £344.18 y mis i dalu am y morgais ad-daliad hefyd.

Ateb arall

Pe bai Helen yn methu fforddio £344.18 y mis, byddai rhaid iddi holi os fedra hi estyn tymor y morgais ad-daliad gwerth £10,000. Er y byddai'n talu llai bob mis, bydd rhaid iddi talu mwy yn y pendraw.

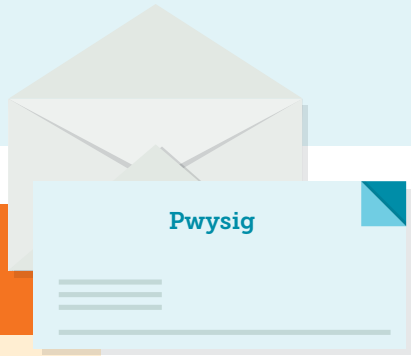

Os derbyniwch lythyr i'ch hysbysu o ddiffyg

Os ydych chi'n wynebu diffyg, peidiwch ag oedi – gweithredwch nawr. Siaradwch â'ch benthyciwr. Edrychwch ar eich opsiynau a gweithredwch er mwyn taclo'r diffyg.

Newidiadau y gallwch wneud i'ch morgais gwaddol presennol

Trwy dalu mwy i mewn ac/neu wrth dalu am gyfnod hirach gallwch adeiladu cronfa mwy o faint i dalu eich morgais yn llwyr.

Newid posib	Effaith a chwestiynau
Holwch os fedrwch estyn hyd eich cynllun	✔ Byddwch yn rhoi mwy i mewn dros gyfnod os na allwch fforddio dalu mwy bob mis ✖ Yr hiraf y tymor y mwyaf yw'r llog y talwch yn y pendraw ✖ Bydd eich cynllun dal yn gysylltiedig â'r farchnad stoc felly bydd yna berygl na fyddai dal yn tyfu digon i ad-dalu eich morgais ar ddiwedd y tymor. ? Efallai y wynebwch gostau ychwanegol ac atebolrwydd treth os newidiwch dermau eich polisi gwaddol. Mynnwch gyngor ariannol proffesiynol yn gyntaf ? Bydd angen i chi holi os allwch estyn tymor eich morgais i gyd-fynd
Ychwanegwch at eich cynllun trwy dalu mwy i mewn bob mis	✖ Bydd eich cynllun dal yn gysylltiedig â'r farchnad stoc felly bydd yna berygl na fyddai dal yn tyfu digon ✖ Gallwch golli mwy na phe baech chi wedi defnyddio'r un faint i leihau eich morgais ? Efallai y wynebwch gostau ychwanegol ac atebolrwydd treth os newidiwch dermau eich polisi gwaddol. Mynnwch gyngor ariannol proffesiynol yn gyntaf ? Efallai na fydd rhai cynlluniau yn caniatáu'r opsiwn hwn

Pwyntiau allweddol

- Nid yw estyn eich morgais na unrhyw gynllun ad-daliad yn syniad da os yw'n golygu y bydd rhaid i chi barhau i dalu pan fyddwch wedi ymddeol, oni bai eich bod chi a'ch benthyciwr yn sicr y byddwch yn gallu ei fforddio.
- Peidiwch roi terfyn ar eich polisi neu roi'r gorau i dalu mewn i'ch cynllun heb fod wedi mynnu cyngor ariannol proffesiynol yn gyntaf – gallwch fod ar eich colled yn ariannol.

Cychwyn ar gynllun cynilo neu fuddsoddi newydd

Mae ychwanegu cynllun newydd yn rhoi'r cyfle i chi adeiladu cronfa mwy o faint i dalu'ch morgais yn llwyr.

Dewisiadau posib	Manteision, anfanteision a chwestiynau
Cyfrif cynilo arian parod neu ISA arian parod	✔ Nid yw'r swm y cewch yn ôl yn ddibynnol ar berfformiad y farchnad stoc ✔ Mae'n opsiwn da yn y tymor byr os yw tymor eich morgais yn dod yn agos i'w derfyn er enghraifft ✔ Os ydych yn drethdalwr, ni fyddwch chi'n talu treth ar y llog o'ch cynilion mewn cyfrif ISA (ond mae yna gyfyngiad ar faint rydych chi'n gallu cynilo bob blwyddyn) ✖ Efallai na fydd cynhyrchion arian parod yn tyfu digon i gwrdd â'r diffyg
ISA buddsoddiad (stociau a buchyfranddaliadau)	✔ Dull da o gynilo o bosib. Yn y gorffennol, mae stociau a chyfranddaliadau wedi tyfu'n fwy na chynilion arian parod ✔ Gall trethdalwyr osgoi talu treth ar unrhyw elw (ond mae yna gyfyngiad ar faint rydych chi'n gallu buddsoddi bob blwyddyn) ✖ Mae wedi'i gysylltu i'r farchnad stoc felly gall werth eich buddsoddiad gwympo yn ogystal â chodi. Does yna ddim sicrwydd y byddai'n tyfu digon i gwrdd â'r diffyg ✖ Mae'n gynnyrch hirdymor ac efallai nad yw'n addas os mai cyfnod byr yn unig sydd gennych i adeiladu cyfandaliad

Pwyntiau allweddol

- Siaradwch â benthyciwr eich morgais i drafod pa opsiynau sydd ar gael i chi.
- Ni fydd rhai opsiynau yn addas os mai cyfnod byr yn unig sydd gennych i wneud i fyny am y diffyg posib.
- Mae buddsoddiadau yn rhoi llai o sicrwydd i chi y gallwch gwrdd â'r diffyg na defnyddio cynilion arian parod neu pe baech yn talu'r cyfalaf ar eich morgais.
- Mae gordalu eich taliadau morgais yn debygol o roi gwerth gwell i chi yn yr hir dymor.

Y gyfrinach o gynilo yn llwyddiannus

Pennwch nod clir
Mae enwi'r nod yn helpu, er enghraifft 'cronfa cartref'

Cynlluniwch sut rydych yn mynd i gyrraedd eich nod
I'ch helpu gyda hyn defnyddiwch ein **Cyfrifiannell cynilo**

Cyrhaeddwch eich nod
Mae pobl sy'n pennu nod cynilo yn cynilo'n gynt na'r rhai sydd ddim

Chwiliwch am 'Nod cynilo' yn
moneyadviceservice.org.uk/cy

Gwasanaeth Cynghori Ariannol

Os yw'ch morgais yn dod i ben gyda diffyg

Pan ddaw eich buddsoddiad i ddiwedd ei dymor, rhowch yr holl swm tuag at dalu eich morgais i ganfod faint yn union rydych yn brin. Yna siaradwch â'ch benthyciwr cyn gynted â phosib.

Gall y bydd sawl opsiwn ar gael i chi:

- gallwch **dalu'r diffyg o gynilion** sydd gennych mewn man arall
- gallwch **werthu'ch eiddo** i ad-dalu'r morgais a phrynu eiddo rhatach fel na fydd angen morgais arnoch chi
- gallwch drafod **cyfnod ad-daliad newydd.**

Efallai mai'r ffordd cyflymaf fydd i barhau gyda'ch taliadau misol blaenorol. Os mae arian yn dynn mae'n bosibl y gallwch gytuno ar daliadau llai dros gyfnod hirach.

Nid yw'n syniad da ymestyn y tymor i mewn i'ch ymddeoliad oni bai eich bod yn siŵr eich bod yn gallu'i fforddio ac efallai y bydd rhaid i chi gwrdd â meini prawf fforddiadwyedd y benthyciwr wrth drefnu taliadau morgais newydd.

Yn gyffredinol, tra'ch bod chi'n cadw i fyny gyda'r taliadau morgais newydd y gytunwyd arnynt, ni ddylech golli'ch cartref o ganlyniad i'r diffyg.

Enghraifft

Mae Joe wedi cyrraedd terfyn ei forgais. Ei gyfradd llog yw 5.95% ac mae wedi bod yn talu £154.48 y mis. Bydd Joe yn dod i ymddeol ymhen saith mlynedd.

Y broblem

Mae Joe yn mynd i fod mewn dyled o £8,000 i'w fenthyciwr.

Yr ateb

Gall Joe barhau gyda'i daliadau misol presennol o £154.48. Bydd hyn yn ad-dalu'r cyfalaf sy'n weddill a'r llog mewn pum mlynedd a bydd yn costio cyfanswm o £9,268. Ond mae hyn yn fwy na beth ddymuna Joe ei dalu bob mis.

Ateb arall

Mae Joe wedi cytuno â'i fenthyciwr i dalu £8,000 dros saith mlynedd a bydd ei dâl misol yn £116.68. Bydd hyn yn costio cyfanswm o £9,801 iddo.

Os ydych chi ar fin ymddeol ac mae gennych ddiffyg

Talwch gymaint ohono ag y gallwch yna siaradwch â'ch benthyciwr. Yn aml, unwaith i chi ymddeol mae'n anoddach gadw i fyny gyda'r ad-daliadau am fod eich incwm gan amlaf tipyn yn is.

Eich opsiynau os na fedrwch chi fforddio ad-daliadau ar ddiffyg

Defnyddiwch cyfandaliad o'ch pensiwn

Fedrwch chi gymryd rhan neu holl gyllid eich pensiwn bellach fel tâl arian parod a gall hyn helpu i dalu am unrhyw ddiffygion. Mae'n bwysig eich bod yn gofyn am gyngor proffesiynol cyn eich bod yn dewis yr opsiwn hwn oherwydd gall y bydd goblygiadau treth a bydd angen i chi sicrhau bod gennych chi ddigon o arian i fyw oddi arno trwy gydol eich ymddeoliad.

Symud i tŷ llai o faint

Gallwch werthu'ch eiddo i ad-dalu'r morgais a phrynu eiddo rhatach fel na fydd angen morgais arnoch chi.

Cynlluniau rhyddhau ecwiti

Gallwch ystyried cynllun lle fedrwch ryddhau ecwiti sydd wedi'i gasglu yn eich cartref. Gallwch ystyried cynllun cildroad cartref neu forgais gydol oes lle fedrwch:

- werthu rhan o'ch cartref neu'ch cartref i gyd yn gyfnewid am gyfandaliad arian parod i ad-dalu'ch morgais presennol ac yna fedrwch barhau i fyw yn eich cartref hyd y mynnwch, neu
- sicrhau benthyciad ar eich cartref, lle gall llog gael ei gronni a chaiff ei ad-dalu gan amlaf pan fyddwch yn marw neu'n mynd mewn i ofal hir dymor.

Manteision ac anfanteision cynlluniau rhyddhau ecwiti i bensiynwyr

- ✔ Dylech chi fod yn gallu aros yn eich cartref
- ✔ Ni fydd rhaid i chi wneud i fyny am y diffyg
- ✖ Mae cynlluniau rhyddhau ecwiti yn gymhleth ac mae yna beryglon ynghlwm wrthynt
- ✖ Gall cynlluniau fod yn ddrud ac anhyblyg
- ✖ Gall effeithio ar eich hawl i dderbyn budd-daliadau'r wladwriaeth nawr neu yn y dyfodol
- ✖ Bydd unrhyw ecwiti sy'n weddill yn cael ei erydu gan y llog cronni felly mae'n bosibl na fydd dim ar ôl pan fyddwch yn marw.

Dylech chi fynnu cyngor ariannol proffesiynol o rywun sy'n gymwys i roi cyngor ar gynlluniau rhyddhau ecwiti os ydych yn ystyried yr opsiwn hwn – ewch i *Cysylltiadau defnyddiol* ar dudalen 16.

Am ragor o wybodaeth ynglŷn â chynlluniau rhyddhau ecwiti ewch i'n gwefan
moneyadviceservice.org.uk/cy/articles/rhyddhau-ecwiti

Cyn i chi benderfynu

Siaradwch â'ch darparwr

Siaradwch â darparwr eich morgais i ganfod pa opsiynau sydd ar gael i chi. Holwch am unrhyw gostau neu ffioedd gall fod yn weithredol.

Po gynted y gweithredwch, gorau gyd. Hwya'n y byd y byddwch yn oedi, ucha'n y byd y bydd y gost o wneud iawn am y diffyg.

Peidiwch ag anghofio'ch cyllideb

Pan fyddwch yn ystyried eich opsiynau, cyfrifwch yr hyn fedrwch chi wir ei fforddio ar ôl cymryd costau hanfodol mewn i ystyriaeth. Bydd hyn yn eich helpu i benderfynu ar yr ateb mwyaf addas i chi.

- Defnyddiwch **Cynllunydd Cyllideb** yn **moneyadviceservice.org.uk/cy/tools/cynllunydd-cyllideb**

Os mae arian yn dynn, efallai y bydd rhaid i chi holi'ch darparwr am ymestyn tymor eich morgais a'ch cynllun taliadau os oes angen. Dylai hyn olygu na fydd eich taliadau misol yn cynyddu'n ormodol.

Cadwch mewn golwg y bydd ymestyn y tymor yn gwneud eich morgais yn fwy drud yn yr hir dymor ac mae'n bosib na fydd hi'n bosibl ymestyn y tymor tu hwnt i'ch dyddiad ymddeol.

Mynnwch gyngor

Os ydych chi'n newid eich morgais neu'ch cynllun ad-daliad dylech geisio gyngor ariannol proffesiynol – ewch i *Cysylltiadau defnyddiol* ar dudalen 16.

- Gwiriwch a ydych chi'n medru fforddio unrhyw daliadau misol newydd.
- Cofiwch holi'ch darparwr am unrhyw ffioedd.
- Gwnewch yn siwr bod dal i fod gennych chi yswiriant bywyd os oes gennych chi yswiriant dibenyddion a chartref.

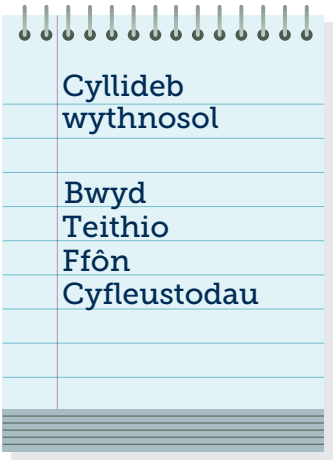

Cyfrifiannell fforddiadwyedd morgais

Defnyddiwch ein **Cyfrifiannell morgais** i ddarganfod beth all swm eich taliadau misol fod. Gall hyn eich helpu chi i gyfrifo faint fedrwch chi fforddio ei fenthyg.

Ewch i moneyadviceservice.org.uk/cy/tools/prynu-ty/cyfrifiannell-fforddiadwyedd-morgais

Gwasanaeth Cynghori Ariannol

Cysylltiadau defnyddiol

Gwasanaeth Cynghori Ariannol

Mae'r Gwasanaeth Cynghori Ariannol yn wasanaeth annibynnol ac wedi'i sefydlu gan y llywodraeth i helpu pobl gwneud y mwyaf allan o'i arian trwy roi cyngor ariannol diduedd a di-dâl i bawb ledled y DU – ar-lein a dros y ffôn.

Rydyn ni'n rhoi cyngor, awgrymiadau ac offer ar ystod eang o themâu gan gynnwys rheoli arian o ddydd i ddydd, cynilion, cynllunio'ch ymddeoliad a'ch dyfodol, yn ogystal â rhoi cymorth a chyngor am ddigwyddiadau sy'n newid bywyd megis cychwyn teulu neu golli swydd.

Am gyngor a mynediad at ein hoffer a chynllunwyr, ewch i
moneyadviceservice.org.uk/cy

Neu ffoniwch linell Gwasanaeth Cynghori Ariannol ar
0800 138 0555

Typetalk
1800 1 0300 500 5000

Asiantaethau cynghori ar ddyledion di-dâl

Elusen Dyledion StepChange
0800 138 1111
stepchange.org

Llinell Ddyled Genedlaethol
0808 808 4000
nationaldebtline.org

Canfod cynllunwyr/ cynghorwyr ariannol

Unbiased.co.uk
Am froceriaid morgais neu gynghorwyr ariannol annibynnol yn eich ardal.
unbiased.co.uk

Y Gymdeithas Cyllid Personol
Am gynghorwyr ariannol yn eich ardal.
thepfs.org/yourmoney/find-an-adviser/

Y Sefydliad Cynllunio Ariannol
Am gymorth gyda chynllunio eich cyllidau.
financialplanning.org.uk

MyLocalAdviser
Am gynghorwyr ariannol yn eich ardal.
mylocaladviser.co.uk

Cwynion ac iawndal

Gwasanaeth Ombwdsmon Ariannol
0800 0 234 567 or 0300 123 9123
financial-ombudsman.org.uk

Cynllun Digolledu Gwasanaethau Ariannol (FSCS)
020 7741 4100 or 0800 678 1100
fscs.org.uk

Defnyddiwch y dudalen hon i gofnodi'ch nodiadau

Gwasanaeth Cynghori Ariannol

Delio â diffyg yn eich morgais yw un o'r canllawiau sydd ar gael o'r Gwasanaeth Cynghori Ariannol. I gael golwg ar ystod lawn ein canllawiau ac i fynnu gopi, ewch i

moneyadviceservice.org.uk/cy

Llinell Gymorth Ariannol **0800 138 0555***
Typetalk **1800 1 0300 500 5000**

Os hoffech y canllaw hwn mewn fformat Braille, print bras neu ar ffurf sain cysylltwch â ni ar y rhifau uchod.

*Galwadau am ddim. I'n helpu ni i gynnal a gwella ein gwasanaeth, gall galwadau cael eu recordio neu eu monitro.

Gwybodaeth yn gywir adeg mynd i'r wasg (Ebrill 2017)

Ebrill 2017
© Gwasanaeth Cynghori Ariannol Ebrill 2017
Cyfeirnod: CymraegDWYMS002_W